

HORVÁTH Balázs

dallam+kíséret

énekesre és négy „dallamhangszerre”

2013

a Meztlábás Zenészeknek

© Balázs Horváth, 2013

Apparátus

Énekszólam (akár nem képzett énekes is előadhatja)

1. szólam: Fúvóshangszer
2. szólam: Pengetős hangszer
3. szólam: Vonós hangszer
4. szólam: Elektronikus „hangszer” (vagy billentyűs hangszer)

A darab a Mezőtlábas Zenészek felkérésére készült 2013. októberében.

Bemutójára 2013. december 8-án került sor a FUGA Építészeti Központban, Budapesten.

Előadók: Bodrogi Éva – ének, Koltai Kata – gitár, Bartek Zsolt – klarinét, Rohmann Ditta – vonós, Bolcsó Bálint – elektronika

A **dallam+kíséret** hét részből áll. A darab formája *Aria1–Interludium1–Aria2–Interludium2–Aria3–Interludium3–Aria4* (a továbbiakban *A1–Int1–A2–Int2* stb.).

A közjátékok (*Interludium*) csak hangszereken szólalnak meg, és a feladatot tekintve minden esetben megfeleltethetők egymásnak. Az áriák (*Aria*) énekes szólistával és hangszerekkel szólalnak meg, és szintén azonos konstrukcióra, feladattípusra épülnek.

A zenei anyagok kidolgozása elsősorban az előadók feladata.

Áriák: az áriák **időtartamaránya** 32 sec:48 sec:72 sec. Hogy melyik szakasz melyik áriának felel meg, azt az énekesnek (vagy az együttesnek közösen) kell megbeszélnie.

Énekszólam:

1. a darab próbái előtt az énekes válasszon ki (az európai-amerikai kultúrkörből) egy jól ismert operát, melynek szerzője a jelen előadás évében ünnepli születésének vagy halálának valamely kerek (25, 50, 100) évfordulóját. Az évforduló lehet az opera komponálásának éve is. (Ha semmiképpen nem sikerül ilyen találni, bármely más, az énekes számára kedves opera is kiválasztásra kerülhet.)

2. a kijelölt operából válasszon ki az énekes **3-6 áriát** (csak ária lehet, nagyobb vokális apparátusú tétel nem), melyből össze kell rakni az *Aria* szakaszokban éneklendő anyagot. Az operaáriákból **0,5-1,5 ütemes** egységeket kell kivágni, és egymás mögé helyezni. A kivágott ütem(rész)ek sorrendje az opera sorrendjét kövesse. A kiválasztott áriák közül az elsőből kivágott egységet azonnal (lehetőleg szünet nélkül vagy csak minimális szünettel) kövesse a második részletből kivágott egység, a másodikat hasonlóan a harmadik stb. Az utolsó ária megfelelő üteme után az első ária ezt követő üteme jöjjön, majd ismét a második ária ezt követő üteme stb.

A szöveg kezelésére kétféle módszer lehetséges:

- minden egységhez az éppen aktuális szöveget kell énekelni,
- az operában elsőnek szereplő ári szövegét kell „ráhúzni” a kialakult új melódiára.

3. a melódia **hosszát** az énekes (vagy teljes csapat) által kialakított időtartam-arányok (32:48:72 sec) határozzák meg.

NB. az *A2* és *A3* formarészhez tartozó anyagokat a kijelölt áriák 2. illetve 3. formarészből kell kiválasztani, pontosabban az e formarészeknél induló anyagok kerülnek összevágásra – ld. fentebb. (Ha a kijelölt áriák egyrészeselek vagy rövidebbek a szükségesnél, az ária szakasz-záró üteméhez való érkezéskor ugorj a formarész elejére, és kezd újra felhasználni ezen ária adott ütemrészeit. A többi ária ütemsorrendjét ez ne befolyásolja!) E munkában az eredeti operának csak az énekszólamát kell figyelembe venni!

Hangszeres szólamok:

A hangszeres szólamokhoz **nyolc rövid motívum** adott, mint készlet. E készletből kell az 1-3. szólamot játszó zenészeknek kiválasztani **hármat**, melyek az *Ariákban* megszólalnak. A kiválasztott anyagokat bármely, az előadó hangszerén lehetséges **regiszterben** el lehet játszani (oktávtranszpozíció), de ezután már az adott anyagra megállapított oktávban kell ezt a motívumot játszani mindig. (A három kiválasztott motívumot célszerű a kottába beírni.) A motívumok speciális jeleihez nem tartozik magyarázat. E jeleket mindenki úgy értelmezi, ahogy tudja, gondolja, ill. tapasztalata, érzete vezeti.

Az *A1*, *A2*, *A3* formarészek időtartamának lehetőség szerint pontos betartása a 4. szólam játékosának feladata. Az *Ariák* közben mély, hullámzó zajos hangokat kell játszania, melynek alig hallható, összeolvadó lüktetése legyen. A *diminuendo* villák a lüktetés fokozatos lassulását is kontúrjának megjelenését, a *crescendo* villák a lüktetés gyorsulását és elmosódását jelentik. Tehát a kottának megfelelően kell a tempót és a hangzást változtatni. A hangzás+tempó változása segít tájékozódni a többi hangszeresnek egyrésztől, másrésztől az adott szakasz nyolc részre történő osztását jelzéssel lehet mutatni. Az *Ariákat* a 4. szólam játékosának jelére kell elkezdeni, és amint váratlanul befejezi az általa játszott anyagot (kézzel segítve e pont észrevételét), akkor kell mindenkinek befejezni a játékot. Rövid (max. 1 sec) szünet után indulhat az adott *Ariát* követő *Interludium*.

A kiválasztott motívumokat az adott szakaszokban kb. a megadott időben kell megszólaltatni (space notation). Az időtartam változása miatt egyes motívumok összecúsúszhatnak másokkal. Ilyenkor le kell vágni az aktuális motívum végét, és ugrani a következőre. A készletben meg van adva a motívumok körülbelüli hossza. Az előadó érzése szerint el lehet ettől térni kissé, ha a meghatározott *Aria* hossz, az énekszólam vagy a 4. szólam tempója ezt sugallja.

A darab befejezése (A4 szakasz):

A darabot záró *A4* szakasz mindössze két másodperc hosszúságú. Az énekes kezdje el az *A1*-t énekelni, mint egy visszatérést, majd két másodperc múlva intse le a zenészeket, és egyszerre kell befejezni a darabot.

A hangszeresek (beleértve az elektronikus hangszert is) válasszanak ki egyet az 1., 2., 3. motívumok közül, és ezt kezdjék el játszani azt (elektronika: valamely zajos elem), és az énekes intésére két másodperc után váratlanul hagyják abba.

A közös kezdés és a váratlan, de egyszerre történő befejezés a darab egyetlen valódi tutti szakasza, de ennek ideje **mindössze két másodperc**.

MOTÍVUM-KÉSZLET

The image displays two musical staves for a 'MOTÍVUM-KÉSZLET' (Motif Set). The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#). It features several motifs with dynamic markings: *p*, *mf*, *mp*, *pp*, *p*, *ff*, and *ff*. Time intervals are marked as 'ca. 2 sec.', '2-3 sec.', and 'ca. 4 sec.'. A tempo marking of $\text{♩} = 72$ is present. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat (Bb). It includes motifs with dynamic markings: *mp*, *mf*, *f*, and *mp*. Time intervals are marked as '1-2 sec.' and '3-4 sec.'. A tempo marking of $\text{♩} = 140$ is present. Both staves include 'glissando' markings and various rhythmic notations like triplets and slurs.

Arial

minden "ütem" ca. 4/6/9 sec.

Musical score for 'Arial' consisting of four staves (1-4) and eight measures. Staff 1 contains circled numbers: (1), (1), (1) (1), (1), (1) (1), (1), (1) (1). Staff 2 contains boxed numbers: [1], [2], [2] [1], [2] [2], [1] [1] [1], [2] [1], [2], [1], [2], [1], [2]. Staff 3 contains diamond-shaped numbers: ◊1, ◊2, ◊2, ◊3, ◊1, ◊1. Staff 4 contains wavy lines with triangular patterns.

Aria2

minden "ütem" ca. 4/6/9 sec.

Musical score for 'Aria2' consisting of four staves (1-4) and eight measures. Staff 1 contains circled numbers: (1) (2), (1) (2), (3) (2), (3) (2), (1) (3), (2) (1), (1) (2), (1) (3). Staff 2 contains boxed numbers: [2], [2] [2], [2], [2], [2], [2], [2]. Staff 3 contains diamond-shaped numbers: ◊2, ◊2, ◊1, ◊1, ◊1, ◊2, ◊1, ◊2, ◊1, ◊2. Staff 4 contains wavy lines with triangular patterns.

6

Aria 3
minden "ütem" ca. 4/6/9 sec.

The musical score consists of four staves, numbered 1 to 4 on the left. Staff 1 contains circled numbers: (2), (1), (2), (1), (1), (2). Staff 2 contains rectangular boxes with numbers: 3, 2, 1, 1, 2, 3, 3, 1, 3, 2. Staff 3 contains diamond-shaped boxes with numbers: 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3. Staff 4 contains horizontal lines with wavy patterns underneath, indicating tremolos or rapid oscillations.

A felhasználandó anyagok (saját kidolgozás):

An empty musical staff consisting of five horizontal lines, intended for the student's own work.

Interludiumok: e hangszeres közjátékok kánonok, melyeknek körülbelüli időtartama **45-60 másodperc között** legyen. Az egyes *Interludiumok* az őket megelőző *Aria* után **azonnal** (attacca) kezdődjenek, max. 1 másodpercnyi szünetet követően. Az *Interludium* utolsó hangját minden hangszeres tartsa addig, amíg az utolsó játékos be nem fejezi, majd az énekes jelére (pl. levegővétel) együtt hagyják abba, és azonnal (subito attacca) kezdjék a következő *Ariát*.

Énekszólám:

Az énekes az *Interludiumok*ban nem énekel. (Ez a szakaszok hangszeres közjátéknak felelnek meg.) Azonban ő **jelzi**, hogy melyik hangszeres szólám **mikor** lép be a kánonba. (Ujjal mutass az általad következő belépőnek szánt hangszeresre akkor, amikor kezdheti játszani a szólamát.)

Hangszeres szólamok:

Az *Interludiumok* előadásához a próbák megkezdése előtt át kell nézni az énekszólám *Aria* szakaszainak kottáját, és (futólag) megismerkedni az abban szereplő melodikus, ritmikus és dinamikai anyagokkal.

A kotta, – mely mind a négy szólám számára ugyanaz –, mindig csak a zenei paraméterek egy részét rögzíti. Más része szabad, harmadik része pedig az énekes előadásához kötődik (lazán).

Az *Int1* formarészben a **dinamikai** jelzések adottak. A **hangok hossza** szabadon kezelendő (tartott hang, rövid hang stb.), de az adott dinamikai fokozat a következő jelig érvényben van. A szakasz **melodikus** tartalmát az *A1* részre alapozva kell létrehozni. Tehát egyrészt a próbák előtti énekszólammal való megismerkedés, másrészt az aktuálisan elhangzott dallamokat kell stílusában, „tonalitásában” követni.

Az *Int2* formarészben a **hangmagasságok** adottak. A **dinamika** szabadon kezelendő (hangos, halk, változó stb.). Az adott hangmagasság a következő hangig érvényben van, azaz ez lehet rövidebb, repetált vagy tartott hang. A szakasz **ritmikus** tartalmát az *A2* részre alapozva kell létrehozni (ld. fentebb). Az aktuálisan elhangzott ritmusokat kell stílusában, metrikájában, lüktetésében követni.

Az *Int3* formarészben a **ritmus** adott. A **hangmagasságok** szabadon kezelendők. A szakasz **dinamikai** tartalmát az *A3* részre alapozva kell megvalósítani. Az aktuálisan elhangzott dinamikai ívet kell stílusában, irányában követni.

Az *Interludiumok* **tempója** körülbelüli – egy-egy ütem hossza 4-7 másodperc közötti. Az ütemhosszakat és a bennük elhelyezett zenei történések időbeli helyét „space notation” segítségével kell értelmezni. (Azaz szélesebb ütem=hosszabb és fordítva; egymástól vízszintesen távolabb lévő események=több köztés idő és fordítva.) A szólamok összecsúsztása, időbeli kielőzés – elsősorban az egymáshoz időben közeli belépések esetén – lehetséges, hiszen az énekes csak a belépések helyét adja meg, aztán mindenki a saját tempóérzetére hagyatkozik aszerint, hogy az egyes ütemek időtartamát milyen hosszúnak érzi. (Az összecsúsztások, előzések inkább természetesen történjenek, minthogy szándékosan valósuljanak meg.)

Interludium1(Kövessd az *Aria1* hangmagasságait – stílusát)*Interlude1*

minden "ütem" ca. 10 sec.

mf ————— pppp ^{sub.} ppp ————— ffff ————— mp ————— ffff ————— mp < ffff — (f) — pp < (p > pp < mp > p) < mf < fff > f ^{sub.} p < (mp > p < mf > mp) < f

————— mp ————— f ^{sub.} mp ————— f ————— p ^{sub.} f ————— (mp) ————— pp ————— f ^{sub.} pp ^{sub.} f

Interludium2(Kövessd az *Aria2* ritmusképleteit – stílusát)*Interlude2*

minden "ütem" ca. 10 sec.

Interludium3(Kövessd az *Aria3* dinamikai jellegzetességeit – stílusát)*Interlude3*